

Tivissa, població emissora de moneda local (s. XV-XVII)

XAVIER SANAHUJA ANGUERA*

La moneda incusa atribuïda a Móra d'Ebre

L'any 2007, Miquel de Crusafont va presentar una moneda incusa a *Acta Numismàtica* 37 que va atribuir a la població de Móra d'Ebre.¹ Es tractava d'una peça que du com a empremta un camp quarterat amb una inscripció de difícil lectura formada per quatre lletres, una en cadascun dels quaters. L'atribució a Móra d'Ebre es fonamentava en la plausible lectura M - O - R - A i, sobretot, en el fet que l'exemplar aleshores conegut havia aparegut a prop de la vila riberenca.

L'atribució a Móra d'Ebre no deixava de ser una proposta sorprenent per dos motius. El primer és que, excepte algunes isolades actuacions monetàries a Tortosa, no coneixíem cap emissió municipal atribuïble a cap vila de les terres de l'Ebre, compreses actualment a les comarques de Ribera d'Ebre, Baix Ebre, Terra Alta i Montsià. No s'ha conservat, o no s'ha publicat, documentació escrita que confirmi l'existència d'emissions monetàries locals en aquests territoris. El segon motiu d'incertesa el procurava la morfologia senzilla de la peça publicada, de pocs traços i, conseqüentment, teòricament massa fàcil de falsificar.

* Doctor en Història (UdL). Investigador de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics. Directiu de la SCEN (IEC).

1. CRUSAFONT, Miquel de, "Més novetats sobre la moneda catalana local", a *Acta Numismàtica* 37, 2007, Barcelona, SCEN (IEC), p. 93-128, peça núm. 16.

El senyal incús de Tivissa

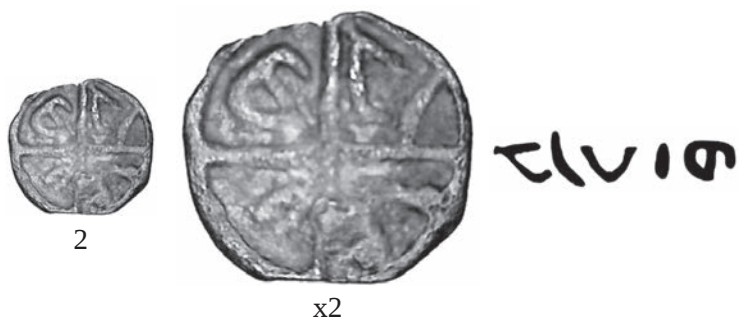
Després de la identificació de Miquel de Crusafont, han anat apareixent algunes peces més que presenten característiques semblants a l'exemplar atribuït a Móra. Tots aquests nous exemplars presenten diferències cal·ligràfiques respecte a la primera peça coneguda però, com que llur morfologia es presenta molt semblant, s'han anat considerant com a variants d'encuny d'emissions successives o com a possibles falsificacions d'època. Una d'aquestes peces de cal·ligrafia diferent ja va ser publicada al *Catàleg General* (CG # 3791a) com a variant amb llegenda de lletres estrafetes.²

Ara bé, alguns dels nous exemplars (avui proporciono la imatge de tres d'ells) mostren una successió de lletres que permet identificar-les com a diferents i llegir-les en forma de topònim precís: Tivissa (Ribera d'Ebre). La lectura del topònim confirma l'existència d'emissions de caire municipal i, molt probablement, de caire monetari a la Ribera d'Ebre. És per aquest motiu que, a partir d'ara, també podem parlar apropiadament de senyals de Tivissa. Les lletres de les empremtes són totes cursives d'estil gòtic. El nom de la població apareix en estil antic, ben documentat des del segle XII:³ *Teviça* (TE-V-I-CA).

Les lletres cursives gòtiques d'aquests exemplars tivissencs ens remetent al darrer terç del segle XV. La lletra T amb forma uncial recorda la que apareix a les monedes de plata de Tortosa de la Guerra contra Joan II (1462-1472) (vegeu imatge 4). Malgrat tot, no es pot descartar un ús més tardà d'aquesta cal·ligrafia. Tenint en compte aquesta característica formal, cal situar les diferents emissions monetàries en el període 1470-1540.

2. CRUSAFONT, Miquel de, *Catàleg General de la Moneda Catalana*, Barcelona, SCEN (IEC), 2009.

3. Per exemple, en un document del 1153 en el qual Ramon Berenguer IV atorga als templers diverses possessions a la zona. *Colección de Documentos Inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón*, tom 4, p. 208. Barcelona, 1849.

1.- Áureo & Calicó, 16/12/2015 (1,04 g). 2.- CP (1,16 g). 3.- Áureo & Calicó, 09/02/2017 (1,31 g).

4.- Terç de croat de Tortosa (1463-1474) amb llegenda TOR-TO-SA-CI. Àureo & Calicó, 10/03/2012 (1,09 g).